

sibətlərə təkrarən düçar olmamız mümkündür. Böylə ümumi bəla intişar tapdığı bir vaxtda hər kəs öz iqtidarına görə həmiyyət edib də öz aclarının, öz düşkünlərinin halına qalmalıdır. İştə, mart hadisəyi-əliməsindən sonra fəaliyyətini tərkə məcbur olan Müsəlman Cəmiyyəti-Xeyriyyəsi yenidən işə başlayır. İqtidarı yetdiyi qədər füqəranın dərdinə qalacaqdır. Düşkünlərin siyahısını tutmaqdan ötrü lazımi tədbirlər ittixaz olunur [tədbirlər görülür]. Cəmiyyəti-Xeyriyyə işə başlarkən, əlbəttə sahibi-sərvətlərin, sahibi-xeyratların və camaatın həmiyyətinə güvənir. Camaat! Fəqirlər amangahı olan bu cəmiyyətə müavinət edilməsə, cəmiyyətin əlindən bir şey gəlməz. Ona görə də cəmiyyət işbu xitabnamə ilə möhtərəm əhaliyə müraciət edərək, düşkünlərə və acizlərə müavinət edən bu cəmiyyətə həmiyyət əlini uzatmalarını tövsiyə edir.

Haydi, vətəndaşlar, həmiyyət günüdür! Füqəraya, düşkünlərə, məsum tiffillərə böylə ağır günlərdə müavinət ediniz.

*Sədri-məclis [Məclis sədri]:
Qasım Qasimov.*

*Əza [üzvlər]: Müftüyi-Azərbaycan
[Azərbaycan müftüsü] Mustafa əfəndi
[əfəndizadə]; Şeyxülislam axund
Molla Ağə Ağaalizadə; Bakı qazısı
axund molla Əbdürrəhim Hadizadə;
Axund Mirməhəmmədkərim
Mircafərzadə; İsmayıl bəy
Səfəraliyev; Əsədulla Əhmədov;
Mirzə Əsədullayev; Qəni
Məhəmmədov; Musa bəy Əmircanov;
Yusif Mehdiyev; Abbas Eyvazov.
Katib: Mehdi bəy Hacinski.*

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

10-uncu iclas

(Keçən nömrədən mabə'd)

Məlikaslanov [Xudadad bəy] (Türük və Məabir [Nəqliyyat və Rabitə] naziri) - Ticarət və Sənaye naziri burada olmadığından bir məsələ haqqında mən bir qədər məlumat vermək istərəm. Qara bəy [Qarabəyli] yeni təşəkkül etmiş olan bürodan bəhs etdi. Onun sözündən belə çıxır ki, guya məzkur [adı keçən] büro heç bir işə lazım deyilmiş və onun mənfəəti yoxmuş. Fəqət, natiq bu məsələyə birtərəfli baxır. Amma mən ərz edirəm ki, büronun mənfəəti vardı. Vardır da; ancaq bu mənfəəti xalq hiss etməyir, görməyir. Məzkur büronu Neft Mədənciləri Sovet Syezdi təşkil etmişdir və hökumət bunu bilir, özü də razı olmuşdur. Onun təşkilindən məqsəd budur ki, bütün neft bir yol ilə, bir qayda ilə, bir əldən satılsın. Çünki satış sərbəst olub neft ixracı üçün hamıya izin verilsə, o halda işlər düz getməz. Söz burasındadır ki, hal-hazırda Bakıda neft çox-çoxdur və mədəncilərin pula çox ehtiyacı var. Hətta o qədər ehtiyac var ki, bu saat hökumət onlara pul ilə kömək edir; etməsə heç biri mədəni işlədə bilməz, fəhləyə maaş verə bilməz. Bundan dolayıdır ki, əgər neft satışında sərbəstlik olsa görərsən bir mədəncinin pula ehtiyacı oldu, gətirdi neftin qiyməti 5-6 manat ikən o satdı üçdən bir qiymətə. Bu surətdə ucuz qiymətlə külli miqdarda neft satılsa, məmləkətin sərvəti hədəz olar. Digər tərəfdən sizə bildirməliyəm ki, o

neftin həpsi mədəncilərin deyil, üçdən bir hissəsi hökumətidir. Ona görə hökumət neftin dağılmasına heç vaxt razı ola bilməz. İştə böylə şeyləri mülahizə edərək hökumət büronun təşkilinə razı olmağa məcbur idi. Fəqət, bununla bərabər hökumətin fikri var, büronu bir qədər dəyişsin, qiymət və sairəyi islah etsin. Çünki neft işində bəzi qeyri-məmul [arzu edilməz] şeylər olur.

Rəsulzadə M. Əmin - Bir məsələ üzərində çox mübahisələr edildi. Mən də istər-istəməz nitqimi o məsələyə qaytarmağa və cüzi də olsa ondan təkrar bəhs etməyə lüzum görürəm. Çünki arada bəzi sui-təfəhhüm [yanlış anlaşılma] vardır; onları izah etmək məcburiyyətindəyəm, Ağamalıoğlu türklər haqqındakı danışığında “Müsavat”ı da əlaqədar tutdu. Keçən nitqimdə mən, sosialistlər türklərin düşmənidir deməmişdim, mənim sözlərimdən böylə bir məna da çıxarılmazdı. Fəqət, möhtərəm Əhməd Pepinov cənabları kəndi nitqlərində uzun-uzadı bu xüsusdan bəhs edərək hətta alicənab türk şairi Məhməd Əmin bəy [Yurdaqul] cənablarının qəlbinin tərcümanı olaraq ən dərin guşələrindən qopub gələn hissiyyatlarını misal gətirib, o möhtərəm şairin sərih [təmiz] vicdanına sığınaq kəndilərini [özlərini] müdafiyyə qalxıxdı. Fəqət, buna hacət belə yoxdu. Çünki sosialistlər xalq tərəfdarı olduqları üçün heç bir millətə düşmən olmadıqları kimi türklərə də düşmən olmazlar. Zatən böylə olmasaydı, sosialist də olmazdılar; bütün dünya beynəlmiləliyətini müdafiə etməzlərdi. İştə bu nöqtəyi-nəzərdən əfkar və səmiyyətlərinə bütün mövcudiyətimlə qətiyyəni inandıgım sosialistləri bu fikirdə

təsvir etməzdim. Fəqət, ortada bir yanlışlıq görülür ki, bu da türklərin dəvət edilməsi məsələsindədir.

Əvət, bir millət müşkül vəziyyətdə qaldıqda bir qonşusuna müraciət edər; yardım, imdad istər. O qüvvə, təbii o millətin fəhlə və əkinçiləri deyil, mütəşəkkil və müntəzəm əsgəri olacaqdır. Bu surətlə bir qüvvə tələb edilərsə, ərz etdiyim vəch üzrə o qüvvə türk millətinin əkinçi və yaxud başqa bir sinfi deyil, ancaq o millətin hökumət və müntəzəm qüvvəyi-əsgəriyyəsinə [ordusunu] çağırmaqdan bəhs edilir deməkdir. Əvvəla türk qüvvəsini buraya cəlb üçün hökumətə təhrirən [yazılı olaraq] müraciət olunduqda [ancaq] “Müsavat” deyil, sosialistlərdən Əhməd Cövdət də mənimlə bərabər həman kağızı imza etmişdir. Ağamalıoğlunun dili topuq çalaca söylədiyi yanlış nitqinə görə deyil, “Hümmət” firqəsinin Tiflisdə nəşr olunan “Probuje niye” qəzetəsində türklərin Azərbaycana çağırılmasını “Müsavat” tərəfindən bir xəyanət kimi tələqqi edərək [qiymətləndirərək] durmasından dolayı bu örtülü məsələnin birdəfəlik üstünü açmağa məcbur olduq. Çünki vaxt gəlmişdir, biz bu vaxtı qaçırmayaraq üzərində xəyal ilə oynanılan əfkarımızı və nöqtəyi-nəzərimizi xalqa, Azərbaycan əhalisinə, hətta bütün dünyaya elam edəlim [bildirəlim] ki, əvət türkləri Azərbaycana biz çağırırdıq, bu fikrimizlə də millətimizə fayda təmin etdik və bu çağırmaqlığımızdan qətiyyəni peşman deyiliz. Hətta heç bəyənmədiyiniz “İttihad və Tərəqqi” hökuməti idarəsindəki qüvvəni çağırırdıq. Lakin Türkiyəyə sultan hökumətim, cümhuriyyətim yaxud başqa bir təzi-idarəmi lazımdır? Burası əsaslı bir məsələdir. Biz

hələ iki yarım quberniyalıq Azərbaycanı idarə etməkdən aciz ikən böyük aləmsümul [ümumdünya miqyaslı] bir məsələdən bəhs etməyin nə məkanındır, nə zamanı. Əhməd bəy cənablarının buyurduğu və şeirini sübut gətirdiyi Məhəmməd Əmin bəy cənabları düşkün [bədbəxt] türk millətinin kəndlərinin halına ağlamaqla bərabər, kəndisi də eyni zamanda Məclisi-Məbusan əzasından [üzvlərindən] biridir və lazım bilsəydim ərz edərdim ki, Əhməd bəyin oxuduğu şeirləri də şimdiki hökumətə deyil, Əbdülhəmid istibdadı əleyhinə yazmışdır və Əhməd bəyin bəyənmədiyi hökumətin icraatını təsvib edir [bəyənir].

Keçəlim sorğu məsələsinə: Əlaqədar bulunduğumuz məsələ bizə aydındır. Buraya gələn türk əsgərlərinin hərəkəti tənqid edilməz. Zira onlar əsgər halında gəlmişlərdir, idarə üçün deyil, dedilər. Əvət, bulunduğumuz Türkiyə mərkəzlərindən heç birində heç bir türk siyasətinin [siyasətçisinin] ağzından “Biz oraya idarə məqsədi ilə gəlmək istəyirik” – deyə bir söz eşitmədik. Biz bunu əlbəttə bilirdik ki, türklər buranı idarə etmək və Bakını İstanbula qoşmaq istəməyirlər. Fəqət burada bizim öz bəylərimiz və paşalarımız vardı ki, nə surətlə olsa da türkləri böylə bir siyasi xəyata sövq edir, onları iğfal əyləyirlər [yoldan çıxarırdılar]. İştə bu cərəyana qarşı idi ki, “Müsavət” mübarizə edirdi. (Alqış)

Əvət, türklər vaxtında gəlmiş, bizi ümumi qırğından xilas etmişlərdir. Onların Azərbaycana nisbətən xidmətinə qarşı azərbaycanlıların ürəyində minnətdarlıq hissi o qədər ülvə, o qədər böyükdür ki, necə ki, Bolqarıyaya hürriyyət verən,

bolqarları xilas edən rus əsgərlərinə qarşı bolqarların hissi alidir. Biz onların bu xidmətini əbədlilik xatirimizdə saxlamaq üçün məmləkətin çox yerində abidələr qoymalıyıq. Fəqət, bu o demək deyildir ki, türklər hər bir xətadan mübərraddırlar [arıdırlar, təmizdirlər] və onları tənqid etmək olmaz. Böylə bir ehtiram üsulu əski zamanların bütperəstlərinə məxsus bir ehtiramdır. Müasir bir iş deyildir. Türklərdən bəzilərinin işlədiyi xətalara tənqid etməsək, uğrumuzda canını fəda etmiş türk qəhrəmanlarına səmimi bir ehtiram bəslədiyimiz təsəvvür olunmasın. O fədailər böylə mürai [riyakar, ikiüzlü] ehtiramlara düşkün [aludə] deyildirlər. (Alqış)

Əvət, təbiidir ki, heç bir firqə böylə tənqidin əleyhinə olmaz. Fəqət, buna da heç kəs razı olmaz ki, imdad əlin[i] vaxtında bizə yetirmiş olan fədakar insanlar tənqid əvəzinə təhqir edilsinlər. Qara bəy əfəndi türklərin bu fədakarlığını hamıdan daha əvvəl bildiklərini söylədilər ki, hələ 11 il bundan əvvəl Tələt paşa, Ənvər paşa və sairləri mənim yanımda Qafqaziyaya gəlməyə and içmişlərdi. Bu ola bilər. Ehtimal ki, doktor Qara bəy xəbəri tezliklə yetirmək üçün dəxi yolunu yarımqıç kəsib tezliklə Qafqaziyaya qayıtdı. (Alqış)

Sonra natiqlər burada bizə bir şeyi isnad etdilər. O barədə də fikrinizi təshih etmək [düzəltmək] istərəm. Deyirlər ki, “Müsavət”, hökuməti müdafiə edir. “Müsavət” hökumət firqəsidir. Bunu bilməlisiniz ki, bizim bütün qüvvəmizlə müdafiə edəcəyimiz, bəzən hətta bilaşərt və qeyd [qeydsiz-şərtsiz] tabe olacağımız hökumət, yalnız tamamilə müsavətçilərdən təşəkkül edəcək hökumətdir. Zamani ki hökumət

tamamilə müsavətçilərdən deyil və bu saat koalisyondur (müştərək), böylə hökumətə biz bəzi şərtlərlə tabe olub, onu müdafiə edirik. Siz bilirsiniz ki, “Müsavət” Parlamanda əksəriyyət təşkil edən bir mərkəz deyildir. Hökumət hamı firqələrdən təşəkkül etmişdir. Ona görə heç vaxt “Müsavət” firqəsi hökumət icraatının bütün məsuliyyətini yalnız öz öhdəsinə götürməz. Parlamentarizm və müştərəklik əsası ilə qurulmuş bir hökumətdə də “Müsavət” əksəriyyət təşkil etmir; nəinki əksəriyyət, hətta məsuliyyətini öhdəsinə götürəcək dərəcədə məsuliyyətli surətdə belə iştirak etməyir. Açıq söyləyelim: hökumətin Baş vəzirini [nazirini] biz vermədik, hətta biz nazir verərkən o, ya bu Nəzarəti [Nazirliyi] istəyirik deyə israr etmədik. Əgər hal-hazırda hökumət daxilində bizim nazirlərimiz varsa, onlar da istər-istəməz qalmışlardır. Ona görə deyirəm ki, bizim müdafiə etdiyimiz hökumət deyil, hökumət fikri, məmləkətdarlıq fikridir. Müsavətçilər bilirlər ki, hökumət olmasa əhval pərişan, vəziyyət fəna olar, məmləkət dağılar. İştə bu mülahizələrlədir ki, müsavətçilər qabaqca ölçər, biçər, etimad edər və bir kərə etimad etdikdən sonra onu yarımqıç geri alıb hökuməti düşürərək məmləkəti başsız qoymaz. (Alqış)

Bizə burada dedilər ki, Quba qəzasında Dağıstana meyl olduğu müşahidə edilir. Mən bunu kamali-məmnuniyyətlə qeyd edirəm ki, bu xəbərləri tamamilə təkzib edərək qəzanın bu barədə nə qədər münfəil [təsirlənmiş, həyəcanlanmış] olduğunu Quba nümayəndəsi söylədi. Zaqatala nümayəndəsinin dəxi borcu idi bu kürsiyi-müəllədən [uca kürsüdən] Rəsulza-

dəni tənqid etmək əvəzinə bəyan edəydi ki, Zaqatalada qətiyyətlə Gürcüstana meyl edən bir firqə yoxdur. (Alqış)

O bunu unuttusa, mən cəsarətlə deyirəm ki, zaqatalalılar haqqında edilən bu söz qətiyyətlə yalandır və onlarda böylə təmayül olamaz.

Burada sosialist natiqlərdən Əbilov onlar ilə bizim aramızda olan fərqi isbata çalışaraq dedi ki, Rəsulzadə dünkü nitqində quldurlara qarşı tədbir görməkdən bəhs edərkən kəndlərdə firqə söbələri açmağı təklif etdi, fəqət demədi ki, kəndlərdə zemstvo [yerli özünüidarə orqanı] qurmaq lazımdır; onlar isə zemstvo tələb edirlər. Natiq bununla isbat etmək istəyir ki, guya biz kafi dərəcə demokrat deyilməmişiz. Çünki zemstvodan əvvəl firqə təşkilatı tələb etdik. Fəqət bilməlidir ki, zemstvolar, bələdiyyə idarələri və sair ümum camaat müəssisələri imanı kamil, etiqadı dürüst siyasi məslək xadimlərinin tərvic etdikləri [rəvac verdikləri] fikirlə əmələ gələ bilirlər. Əgər firqə təşkilatı, fədakar xadimlər və demokratik fikir mürəvvicləri [demokratik fikirlərə rəvac verənlər, onları yayanlar] köylərə getməmiş, xalq içinə varmamış, onları anlatmamışlarsa, demokratik müəssisələr təşkil edilsə belə həqiqi demokratik olmaz və böylə olan surətdə məqsəd ələ gəlməz. Demokratik firqələrin fikri bir mayadır. Maya vurmadan qatıq gözləməməlidir. Odur ki, xalq ruhuna bu mayanı vurmali, sonra demokratik müəssisə təşkilini gözləməlidir.

Əhməd bəy türklükdən bəhslə deyir ki, biz də türkün, bu doğru. Amma türklüklə türkcülük arasında böyük fərq vardır. O fərq nədir? Türkiyəni bizə misal gətirirlər, deyirlər ki, orada demokratik fir-

qə yoxmuş və o bəlalər onun üçün onların başına gəlirmiş. Lakin mən deyirəm, millətdə milli ruh, milli idrak, etirafı-milliyə [milliyyətini dərk və qəbul etmə], şəxsiyyəti-milliyə lazımdır. Biz millətə bunu verməyə çalışırıq, sosialistlər ancaq proqram üzərinə danışırlar, işlə onlar ilə bizim fərqimiz budur! Əkinçiyə torpaq, fəhləyə iş vermək şüarı hamı demokratik firqələrin proqramında var. Fəqət sosialistlərlə bizim fərqimiz budur ki, onlar beynəlmilləyyətçidirlər, biz isə demokratik-millətçi. Millətçi-demokratlığın nə qədər camaata faydalı, zamanın tələbinə müvafiq olduğunu Qarfqaziya təcrübəsi ilə göstərərək, isbat edərək göstərə bilərəm ki, məsələn, gürcü sosial-demokratiyası camaata nicat vermək üçün nasional-demokratlıq üsulundan başqa bir çarə tapmadı. O da artıq bu yola girdi. *(Soldan: Yalandır.)*

Əfəndilər! İşlə bu dövləti nöqtəyi-nəzərdən məmləkətin əhvalını [ölçüb]-biçərək, sorulan məsələləri ölçüyə vəz edərək [tərəziyə qoyaraq] tələb edərdik ki, bütün firqələr hökuməti tənqid edərkən zaman və məkan xaricində deyil, zamanın, məkanın daxilində olaraq tələbatlarını [tələblərini] verməlidirlər. Müəyyən bir sorğu varsa, əvvəldən bu sorğunu, mətləbdən uzaqlaşmayaraq məhdud bir vəziyyətdə müdafiə və müzakirə etməlidir. Məsələn, Nəzarətdən bəhs edərkən ümumi siyasətə keçmək və hər şeyə qulp qoymaq; yemək, içmək, yandırmaq şeylərindən bəhs edərkən Maarif Nəzarətini araya soxmaq səhih [doğru] olammas. Necə ki, dün neftdən, bezdən bəhs olunarkən, gəlib qaradavoylarda durdular. Bizim söylədiyimiz də bu üsulu tənqididir. Bu hallarla biz pək irəli gedə bilmərik.

Qara bəy bizi dünkü nitqində sindikat [həmkarlar ittifaqı] ilə də qorxutdu. Bu xüsusda nazir də bəyanat verdi. Ticarət və Sənəət [Sənaye] Nəzarətində üsulsuzluq daha çoxdur. Biz onların üstünü örtmək istəməyirik. Bilirik ki, birisinə məsələn bir şərtlə, digərinə də ayrı bir şərtlə icazələr verilmişdir. Qüvvətli bir tacir asanlıqla, digər bir tacir isə pək güclüklə [çətinliklə] icazə almağa müvəffəq olur. Siz bu üsulu dəyişə bilərsiniz, əlinizdə ixtiyar vardır və mümkündür. Xüsusi bir komissiya intixab edərsiniz [seçərsiniz], hətta əmr edə bilərsiniz ki, şimdiyə qədər verilmiş olan icazələr həman bu dəqiqə dayandırılınsınlar. Böylə ixtiyar və imkan varkən, hərçə bəda bad [necə olursa-olsun] hökuməti düşürəlim, etimad etməyirik, deməklə hökumət dəyişdirilərsə, hətta bu hökumət istefa versə – ki onlar arzu belə edirlər – gələcək hökumət daha yaxşımı olacaq? Və bunların yerində lazım olan bir hökumət buldura biləcəkmisiniz, buna etiqadınız varmı [inanırsınızmı]? Madam ki, gələcək hökumətin bunlardan daha fəna olacağını özünüz də etiraf edirsiniz, o halda hökumətə ehtiram etməlidir. Biz etimadını ciblərində saxlayan “İttihad”ı söyləyirik. Hərçənd onlar belə Zaqatala yolları haqqında formul verərkən və qəbul etdirərkən kəndiləri [özləri] bilmədən etimadlarını ciblərindən çıxarıb bir kərə hökumətə bəyani-etimad etmiş oldular. Fəqət, onlar etimadlarını ciblərində saxlaya bilərlər. Amma əvvəldən etimad etmiş olan firqələr o vaxt etimadlarını geri götürə bilərlər ki, ortada mühüm bir təbəddülat [dəyişiklik] olsun. Yəni deyə bilsinlər ki, etimad verərkən filan şey vardı, şimdiki yoxdur, yaxud o vaxt yoxdu, şimdiki var.

İşlə, məsələyə böylə hökumət və döv-

lət nöqtəyi-nəzərdən baxıb bizlər əvvəldən olduğu kimi şimdiki də hökumətə etimadımızda baqi [dəyişməz] qalırıq. Ticarət və Sənaye Nəzarətindəki bəzi yolsuzluqlar [qeyri-qanuni hallar] haqqında isə onların rəfi [aradan qaldırılması] çarəsinə baxılmalı və bu xüsusda hökumətə yolu ilə [münasib bir şəkildə] ixtarətdə bulunmalıdır [xəbərdarlıq edilməlidir].

Kürsüdəndən düşmədən əvvəl Aslan bəy Qardaşovun bir sözü haqqında bir neçə kəlmə danışmaq istəyirəm. Aslan bəy söylədi ki, nə üçün “Müsavat” “xəyanət” sözünü işlətməyir. “Müsavat” firqəsi namına [adına] söz söyləyənlər pək əla bilirlər ki, hangi sözü nə vaxt söyləmək olar və nə vaxt olmaz. “Müsavat” söz söyləyərkən, söylədiyi sözü əvvəla vəzn edərək ölçər, biçər, danışar. “Müsavat” xəyanət dedimi, sözünü həman isbata qalxar və isbat edər. “Müsavat” bilir ki, məbusluq sözü və kürsüsü mötəbərdir; məbus söylədiyi sözdən məsul deyildir, hər şeyi söyləyə bilər. Fəqət, maddətən məsul deyilsə də mənəvi məsuliyyəti vardır. Bu etibarla xəyanət sözündən bəhs etdikdə onu havaya tullamayır, məsuliyyəti düşünərək sözlərimizi boşuna sərf etməyiz və bunu məbusana [məbuslara] dəxi tövsiyə etməyiz. *(Mərkəzdən alqış)*

(Mabədi var)

GENƏ O MƏSƏLƏ

İngilis qoşununun paytaxtımızda görünməsi, küçələrində dəstə-dəstə, silahlı-silahsız, ora-bura gəzməsi bizi cüzi də olsun rahatsız etməyir. Nədən ötrü? Əvvə-

la, ingilislərin paytaxtımıza gəlməsinə biz qabaqca razılıq vermişdik və saniyə [ikincisi] mədəni ingilislərin bizim istiqlalımız haqqında qeyri-məmul [arzu edilməz] hərəkətlər göstərməyəcəklərinə əmin idik və bu gün dəxi əminik və salisən [üçüncüsü] ingilislərlə bizim münasibətimiz bu yoldadır ki, biz də və sair Qafqaz cümhuriyyətləri də ingilislərə bugünkü siyasi vəziyyətin pasibanı [qoruyucusu] və hamisi nəzəri ilə baxırıq və onları özümüz üçün şikayət yeri bilib, bir şey olarsa şikayət üçün onların üstünə yüyürürük. Buna görədir ki, paytaxtımız küçələrində ingilis saldatlarının görünüşü bizi nəinki xorlandırmayır [qorxutmur, çəkəndirmir], biləks [əksinə] bu fövqəladə halda bir dərəcəyə qədər təskinülqəlb edir [qəlbimizə təskinlik verir].

Lakin rus əsgərlərinin və baxusus [xüsusilə] erməni-rus əsgərlərinin şəhərimiz küçələrini “təzyin” etməsi [“bəzəməsi”] nəinki xoşumuza gəlməyir, bəlkə can və ruhumuzu belə incidir. Bu qoşunun paytaxtımızda görünməyi istiqlal heysiyyətimizə toxunmaq, dövləti şərafətimizi sındırmaq, şanıımızı kəsər etməkdən [azaltmaqdan] hasil olan acılıqdan əlavə, bizi böyük bir təhlükə təşviş və əndişəsi ilə də müztəribülhal qılır [bizə iztirab verir].

Və necə də qılmasın ki, qəddar əlləri müsəlman qanı ilə boyanmış olan Amasasplar biz əsirlik düşkünü olan vaxtlarda Bakımızda bizə qarşı qoşunlar düzəltdiyi kimi, bu gün dəxi eyni asudəliklə paytaxtımızda əyləşib də qoşun düzəldir. Andraniklər gedir, Amasasplar gəlir. Biçeraxovlar gedir, Prjevalskilər gəlir. Kazarmalarını özgələr qoşununa yer olur. Evlərimizi özgə qoşunu üçün rekvizit edirlər.

Paytaxtımız qoşun keçidi meydanına dönür. Əcəba, biz bu işlərə razılıq verməmişikmi?

Verməmişiksə, nə üçün bizə etina etməyib də paytaxtımızda qoşun düzəldirlər? O qoşun ki, qafqazlılar istiqlalına düşmənin olduğunu Soçi hadisəsi ilə aşkar etdi.

Əcəba, o qoşuna yazılan ermənilər hansı dövlətin təbəəsidirlər? Əgər Azərbaycan təbəəsi deyildirlərsə, onların burada nə işləri vardır?

Və nədən ötrü biz bu işlərə bu günə [bu cür] laqeydanə nəzərlə baxırıq? Nəyə ümidvarıq? Nədir bizi sükuta məcbur edir? Əcəba, bu məsələ bez məsələsindən əhəmiyyətsizdir ki, Parlamanımız bu xüsusda sükut ixtiyar edib, nəzəri-etinaya almayıq? Bu şərəfsizlik, bu heysiyyət[siz]lik, bilaxirə [nəhayət] bu təhlükə biz əhalinin diqqətini cəlb etdiyi halda, Parlaman əzalarının hissiyyatına toxunmayırmı ki, bu xüsusda bir təşəbbüs etməyirlər? Bəs, bizim həyəcanımızı kim sakit edəcəkdir? Bunu ya gərək hökumət etsin, ya Parlaman. Halbuki, nə onun tədbirlərindən xəbərdarıq, nə bunun təşəbbüsünü görürük.

Bu gün biz Azərbaycan türklərinin istədiyi odur ki, Parlamanımız bu xüsusda təcili və fəvqəladə bir iclas qurub, bu xüsusda məsələ qalxıy və bu qeyri-təbii hadisəni rəf ilə [aradan qaldırmaqla] istiqlalımızın şan və şərəfini bərqərar və içimizdəki müdhiş təhlükə əlamətlərini bərtərəf etmək yolunu hökumətə göstərərək sərəncamını tələb etsinlər.

M. H-zadə

İdarədən: Bu xüsusda hökumət tərəfindən lazımı olan tədbirlərə təvəssül

[müraciət] edildiyi bizə məlumdur. Hər halda məsələ getdikcə böyük bir şəkil aldığı üçün Parlamanımızın dəxi diqqətini mövcib olarsa [cəlb edərsə], təşviş və əndişələrimiz bizi bir bu qədər iztiraba salmaz, zənn edirik.

B. T. Bu məqalə çapa verildikdən sonra həman xüsusda aşağıda yazdığımız mövsuq [etibarlı] xəbəri aldıq:

YABANÇI ƏSGƏRLƏRİNİN GEDƏCƏKLƏRİ HAQQINDA

Düncü türkcə “Azərbaycan”da və yeni nəşr olunan “Müsavət” firqəsi nəşri-əfkəri [nəşr orqanı] bulunan rusca “Naş put” qəzetəsində “Bu günün məsələsi” ünvanında yazılan məqalələrdə şəhərimizdə təşəkkül etməkdə olan Dobrovolçeski ordu qitətinin [Könüllü ordu hissələrinin] əhali üzərində sui-təsir icra etməkdə olduğu və ələlümum [ümumiyyətlə] bu kimi Azərbaycanı tanımayan əsgəri qüvvələrin Azərbaycan Cümhuriyyəti daxilində qalmalarının qeyri-təbii olduğu nəzərə alınaraq tələb olunurdu ki, bir an bu xüsusda tədbirlər görüldü məzkur qitəti-əsgəriyyənin [adı çəkilən hərbi hissələrin] Bakıdan ixracına baxılsın.

Aldığımız məlumatlara görə, “Naş put” idarəsini təmin etməmişlərdir ki, hökumətin gördüyü tədbirlər və aldığı qəti təminlərə görə, yaxın günlərin içində paytaxtımız hər növ bizə yabançı olan əsgərlərdən təmizlənəcək, Dobrovolçeski armiyaya könüllü qeydləri mən’ [qadağan] olunacaq və bu əsgərlər tərəfindən tutulan dövləti və xüsusi binalar həman [dərhal] boşadılacaqdır.

Bundan sonra dəxi Azərbaycan əsgəri ilə Müttəfiq ordu qitəti xaricində heç bir əsgəri qüvvətə hökumətin müsaidesi olmadan Azərbaycan daxilində bulunmaq imkan və müsaidesi verilməyəcəkdir.

VÜKƏLA ŞURASINDA [NAZİRLƏR KABİNETİNDƏ]

* Ticarət və Sənaye nazirinin əcnəbi dövlətlərlə mal mübadiləsi əlaqəsinə girişməsi haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir [qərara alınmışdır]:

Nazir tərəfindən əcnəbi məmləkətlərin müəyyən yerləri ilə mal mübadiləsi əlaqəsinə girişmə haqqındakı məruzəsini təsdiq etməli, 20 milyonluq fondan birinci dəfəliyə 10 min rublə işbu iş üçün buraxmalıdır.

* Maliyyə nazirinin Maliyyat və iqtisadiyyat komissiyası təşkil haqqındakı məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

Maliyyə, Ticarət və Sənaye, Ərzaq və Türlük [və] Məabir [Nəqliyyat və Rabitə] nazirlərindən mütəşəkkil [ibarət] bir Maliyyat və iqtisadiyyat komissiyası təşkil edilsin. Bunlardan əlavə, komissiyaya şəxsi olaraq Maarif naziri və Dövləti Müfəttiş həzrətləri də daxil olacaqlar. Komissiyon Şurayı-Vükəlaya idxaldan əvvəl maliyyat və iqtisadiyyat məsələlərini müzakirə edəcəkdir.

* Ərazi nazirinin xidmətçilərə gündəlik mizd verilmək bərsindəki məruzəsindən sonra qət edilmişdir:

İşbu məsələ Beynəddəvair komissiyasına [İdarələrarası komissiyaya] verilsin.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

Məsai Nəzarətində

Tağıyev Məsai [Əmək] Nəzarətindən rica etmişdir ki, fabrikanı bağlamaq üçün ona izin verilsin. Zira fabrikadakı 1215 makinadan fəqət 300-ü işləməkdədir. Başqaları isə xarab olduqlarından işləməyirlər. Tağıyev məlum etmişdir ki, böylə iş davam edərsə bir neçə vaxtdan sonra onlar da xarab olacaqdır.

Hökumət Müfəttişi Nəzarətində

Hökumət müfəttişinin təftişatı haqqında 1918-ci sənəsi oktyabrın 23-də hökumət tərəfindən təsdiq edilmiş qanun əsasında 1919-cu sənəsi yanvarın 1-dən Bakı rayonunda təftişat başlanır. Yanvar ayı ərzində təhqiq olunmaqdan ötrü Hökumət kontroluna 18 milyon 845 min manatlıq 585 təxsisat [ödəniş; pul ayırma] və rəqəsi təqdim edilmişdir. Bunlardan 2 milyon 586 min manat təsdiq edilib, 15 milyon 834 min manat təftiş olunmaq üçün qaldırılmışdır. 425 min manat təsdiq edilməmişdir. 15 milyon 834 min manatlıq təxsisat və rəqələrinin təsdiq edilməməsi bununla bəyan edilir ki, həman və rəqələrlə kifayət qədər təhqiqat sənədləri təqdim edilməmişdir. Hətta bir para müəssisələrdə qanuni qədər ştab və maliyyə smetası yoxdur. Bu bərdə həman və rəqələri təqdim edən müəssisələrdən lazımi sənədlər tələb edilmişdir. Bununla bərabər, Hökumət müfəttişi tərəfindən tədbirlər ittixaz edilmişdir [tədbirlər görülmüşdür] ki, hamı müəssisələr əvvəlcədən təftiş edilməkdən ötrü öz təxsisat və rəqələrini Hökumət müfəttişi-

nə təqdim etsinlər. Əks surətdə sənədsiz təqdim edilən təxsisat və rəqələri ilə pul buraxılmayacaqdır.

PARLAMAN ƏTRAFINDA

Parlaman iclası

Bu gün fevralın 18-də Parlaman iclası təyin edilmişdir. Ruznameyi-müzakirata [müzakirə gündəliyinə] bu məsələlər daxil edilmişdir:

- 1) Parlaman mühafizəsi haqqındakı qanun layihəsi;
- 2) Parlaman məxarici smetası;
- 3) Parlaman nizamnaməsi;
- 4) Dəmiryol tarifəsinin artırılması layihəsi.

Torpaq komissiyasının iclası

Çaharşənbə [çərşənbə] günü fevralın 19-da torpaq komissiyasının iclası təyin edilmişdir.

Məclisi-Müəssisan seçki komissiyası işləri

Məclisi-Müəssisan [Təsisçilər Məclisi] seçkiləri hazırlayan komissiyanın işləri bu günlərdə bitmək üzrədir. Komissiyanın hər bir işləri müzakirə olunmaqdan ötrü Parlmana daxil ediləcəkdir.

SÜLH ƏTRAFINDA

Müsəlmanlar Sülh Konfransında

Sülh Konfransında müsəlman xalqının nümayəndəsi kim olacağı haqqında general Sulkeviç zənn edir ki, nümayəndəlik Qafqaziya millət xadimləri dəstəsi üzə-

rinə qoyulmuşdur. Rusiya müsəlmanlarının ümumi tələbatı federasyon – Rusiyada müsəlmanların milli, mədəni muxtariyyətindən ibarətdir.

* Londonda müntəşir [nəşr olunan] “Morning post” qəzetəsinə xəbər verilir ki, Arxangelskdə qubernator Vilson tərəfindən bolşeviklərin Sülh Konfransına dəvət edilməsi məsələsinin intişarına [yayılmamasına] mane olur. Böylə xəbərlərin əhəliyə yaman təsir edəcəyini qubernator zənn edir.

* Luqano - “Sokolo” qəzetəsinin müxbiri xəbər verir ki, Müttəfiqlərlə Romaniya arasında ittifaq kəskinləşir. Buna da səbəb odur ki, Müttəfiqlər Banatı Romaniyaya verməyirlər. Romaniya mükafat qəbilindən olaraq Dobriçanı alır, Bolqariya Makedoniyası Serbiyaya keçir. Bu qətnamə Romaniya hökumət məhafilində [dairələrində] böyük narazılığa səbəb olmuşdur.

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

- İngiltərənin Fələstin komitəsinin qəzetəsi xəbər verir ki, Fransa Fələstində öz idarəsini yürüdü. Buna hər nə qədər ingilislər protesto edirlərsə də, bununla bərabər fransızlar öz inadlarında davam edirlər. Amerikada dəxi fransızlar bu yolda təbliğatda bulunurlar.

- Müstəqil “F. Q.” qəzetəsi xəbər verir ki, marşal Hindenburq qərargahında açıq-açıqına monarxizm təbliğatı davam edir.

- Elzasda aclıqdan dolayı üsyan əmələ gəlmişdir. Polis və saldatlar 100 nəfəri həbs etmişdir. Elzas qəzetələri fransız hökumətindən tələb edirlər ki, oraya iş-

sizlər üçün ərzaq yetirsin.

- Peştədən xəbər verilir ki, Ali fransız komandanlığı qərar qoymuşdur ki, Səlanikdə bolşevik iğtişasında iştirak edən şəxslər fransız Sudanına təbid [sürgün] edil- sinlər.

- Romaniyada get-gedə bolşevizm intişar edir [yayılır]. Bükreş [Buxarest] qoşunlarının iclasında saldatlar saldat şurası təşkilini tələb edirlər. Brailovda saldatlar öz alaylarının komandanlarını dəyişmişlərdir.

- “Forverts” qəzetəsinin son məlumatına görə, Romaniya ordusunda getdikcə bolşevizm artır.

Fransada inqilab hərəkəti

Bu günlərdə Parisdə Fransa əməllərinin [fəhlələrinin] böyük nümayişi gözlənilir. Bunlar fransız hökumətinin qəsbkarana siyasətinə qarşı protesto edəcəklərdir.

- Hollandada bürosu xəbər verir ki, Belfastda Fransedə əməlləri hökuməti əllərinə alaraq ancaq öz şuralarına itaət edirlər.

- Harbindən xəbər verildiyinə görə, Yaponiya qoşunları Sibiryanı təxliyə edib, Mançuriyadakı əvvəlki qərargahlarına qayıdırlar.

- Amerika komandanlığı nümayəndəsi Straus xəbər verir ki, fransız cəbhəsindən heç bir Amerika qoşunları Rusiyaya göndərilməyəcəklərdir.

- Radomda Polşa bolşevikləri hökuməti əllərinə almışlardır. Bunlarla mübarizədən ötrü qoşun dəstələri göndərilmişdir.

- Köniqsberqdən xəbər verilir ki, guya bolşeviklərin milyon qüvvəsi Almaniyaya

üzərinə hücum edir. Bu xəbər həddindən artıq mübaligəlidir. Riqa-Dvinsk-Vilna xəttindən ancaq 50 min bolşevik qüvvəsi keçmişdir.

Üsyan

Ufa - (8 fevral) Novobayazit kəndi dairəsində iki alay “Milli ordu” üsyan qalxmışlardır. Üsyançıları sakit etmək üçün iki zirehli qatar göndərilmişdir. Yenisey quberniyasında əmələ və kəndçilərin üsyanı artır, Nijni-Odinsk mahal və İrkutsk quberniyasına da keçir.

QƏZETƏLƏRDƏN

Klemansonun nitqi

Fransa mətbuatının verdiyi məlumata görə, Klemanso Parisdə nəşr olunan “A. P.” qəzetəsinin müxbirinə xeyli maraqlı bəyanat vermişdir. Klemanso demişdir ki:

“Mən söylədim ki, müharibə qazanılmışdır. Daha doğrusunu söyləməlidir ki, indi tufan əsnasında sakitlik hesab edirəm. Bu yaxınlardakı kəşfiyyat Prussiyanın əsgəri hökmranlıq əməliyyatından yaxşı, düşmənin niyyəti ilə aşına olmaq imkanını verdi. Bu niyyət Fransanı sənaye və ticarət, həmçinin əsgəri nöqtəyi-nəzərdən məhv etmək qəsdindən ibarət olub, müfəssəl surətdə hazırlanmış bir sui-qəsdidir. Alman bankirləri və sənayekarları bu məqsədə nail olmaq təsəvvüründə idilər. Doktor Muelonun Krupp zavodları haqqında yazdıqları və Kurt Eysnerin Berndə sosialist konfransında söylədikləri bunu isbat etməkdədir. Bu iş almanların bizim üçün indiyə qədər anlaşılmaz olan təxri-

bat hərəkətlərini şərh edir. Almanların bu çalışmaları nəticəsiz qalmamışdır. Belə ki, Fransanın sənaye həyatı o dərəcə xələldar edilmişdir ki, təcridi [bərpa] xeyli müşküldür. Bununla belə, Almaniya təslim olmuşsa da, öz zavodlarını salamat saxlamışdır ki, tezliklə işə başlamağa hazırdırlar. Fransa ilə Prussiya arasında əsgəri nöqteyi-nəzərdən qalibiyyət Prussiyanın olmuşdur. Almanyanın Fransadan ötrü təhlükəli olan bir qədər mövcudatı qalmışdır. Doğrudur, Müttəfiqlər alman donanmasına sahib oldular və düşmənin külli miqdarda silahını əlindən aldılar. Lakin bərpadə, ancaq məhsuldar Rusiya qalmışdır ki, almanlar ələlxüsus İngiltərə əsgərlərinin təxisi və Amerika əsgərlərinin vətənə övdətlərinə [qayıtmalarına] görə Rusiyadan bir çox müavinət [yardım] ələ gətirə bilərlər. Deməli, Fransanın tək qalmasıdan Almaniya tərəfindən müharibə hərəkətinin təcrid edilməsi təhlükəsi ola bilərdi. Rəisi-cümhur Vilsonun Məclisi-Məbusanda bizi ruhlandırın vədləri olmasaydı, müşkül bir hala məruz olacaqdı. Əlbəttə ki, Amerikanın və Fransanın daxil olacağı Cəmiyyəti-Əqvamın [Millətlər Cəmiyyətinin] böyük əhəmiyyəti olacaqdır. Bu cəmiyyətdə iştirak edən millətlər gərək tərəddüatlarından və ənənəvi xüsusiyyətlərindən imtina edib, sülh zamanında və müharibə təzyiqləri altında olduğu kimi öz milli qüvvələrini öz sərhədlərindən kənara qoymağa razı olmalıdırlar.”

Klemanso axırda demişdir ki, [Fransa] bu məsələləri ifa etməyə və qorxusuz, məzəmmətsiz qalmağa hazırdır.

* London - “Deyli nyus” qəzetəsinin Paris müxbiri xəbər verir: İngiltərənin si-

yasi dairələri bu etiqaddadırlar ki, müharibə zamanında əqd edilən [bağlanan] gizli əhdnamələr [müqavilələr] əsasından təbdil edilməlidir [dəyişdirilməlidir]. Buna da Amerikanın müharibəyə müdaxiləsi səbəb olmuşdur. Qəzetə müxbiri deyir ki, İran dövləti ilə Xita [Çin] dövləti arasında olan əhdnamə ləğv edilir və Yaponiya ilə Müttəfiqlər arasında yeni əhdnamə bağlanmışdır. Bu əhdnamə ilə Karolin və Marşall cəzirləri [adaları] Yaponiyaya verilir. Avstraliya bu etilafə [uzlaşma] ciddi surətdə protesto edir.

* Berlin – (3 fevral) “Fossişe çaytunq” qəzetəsi xəbər verir ki, Köniqsberqdə matroslarla spartaklar yenidən hökumət müəssisələrini əllərinə keçirmişlərdir. Hökumət qoşunları tərəfindən bunlara heç bir mümaniət [maneçilik] edilməmişdir. Berlin qəzetələri spartakların yeni çıxışlarından ehtiyat edirlər. Şəhərdə əhval həyəcanlıdır. Bağlanmış olan “Rotofane” adlı spartak qəzetəsi bu gün nəşrə başlamışdır. Qəzetə əvvəlki kimi Şeydeman, Ebert və Noske əleyhinə şiddətli və kəskin məqalələr yazır.

Almaniya Cümhuriyyətinin Məşrutəsi [Konstitusiyası]

Berlin - Almaniyanın yeni dövləti təşkilat layihəsi əsasən dörd maddədən ibarətdir. Üsuli-idarə bu surətlə təklif edilir: Almaniya indiki müttəfiq dövlətlərdən və muxtariyyətə layiq olan əyalətlərdən ibarət bir vahid təşkil edir. Yeni ştatlar təşkili barəsində camaata ixtiyar verilməli, yeni təşkil edilən ştatların əhalisi iki milyondan əskik olmamalıdır. Bir ştatın digər ştata mühləq olmasına [birləşdirilməsinə] müsai-

də edilir. Yeni ştat təşkil edildikdə yaxud ştatlar yek-digərinə [bir-birinə] mühləq olduqda, rəyi-amm sormağ [əhalinin rəyini soruşmaq, referendum] lazımdır. Rəisi-cümhur dövlət başçısı olaraq və müharibə zamanında xarici işlər siyasətini də idarə edəcəkdir. Rəisi-cümhur 7 il müddətinə seçilir. Dəfəatla [dəfələrlə] seçilməyə də ixtiyarı olur. Hökumət kansler və nazirlərdən ibarət olaraq Reyxstaqın rızası ilə Rəisi-cümhur tərəfindən təyin edilir. Hər bir nazir öz fəaliyyətində məsuldur.

İrlandanın İngiltərədən ayrılması

Amerikanın hamı diplomat, senator məbusları İrlandiya Hökuməti Agentliyindən böylə məlumat almışlardır:

Kamali-ehtramla zati-alilərinizə məlum edirik ki, təyini-müqəddərat hüquq[un]a malik olmaları əsası ilə 1918-ci sənə dekabrın 18-dən etibarən İrlanda İngiltərə ilə siyasi münasibətini [əlaqələrini] kəşmişdir. Buna görə irlandalılar İngilis kralını İrlanda Krallığına qəbul etməyirlər. İngiltərə və İrlanda krallıqlarının ittihadı [birliyi] artıq yoxdur. İrlanda Cümhuriyyəti İrlandadan əcnəbi dövlətlərin haqqi-imtiyazlarını qəbul etməyir və bu gündən etibarən İrlanda, İngilis Hökuməti ilə danışığa girir.

Yapon əsgərləri

Sibiryada olan Yaponiya qoşunlarının əksəri Yaponiyaya dəvət edilir. Bunun səbəbi hələlik məlum deyildir. Yaponiya qoşunlarının bir hissəsi yenə orada qalmaqdadır. Yalnız burası məlumdur ki, bu saat sülh işləri böhranlıdır və mümkündür nəgəhani [gözlənilməz] işlər əmələ gəlsin.

* Nauen – (8 fevral) Spada mütarikə komissiyasında olan Almaniya nümayəndələri fevralın 5-də Baltik səvahlili [sahilləri] barəsində Müttəfiqlərin nümayəndələrinə bir nota vermişlərdir. Bolşevizmlə mübarizə xüsusunda notada deyilir:

“Baltikdə olan Könüllü qoşunların halı fənaladır. Bolşeviklər yenidən bir neçə iskalələri [limanları] əllərinə keçirmişlərdir. Müttəfiqlər müavinət [kömək] edəcəkləri təqdirdə bolşevikləri məğlub etmək mümkün olacaqdır. Bu münasibətlə dəfəatla [dəfələrlə] Almaniya hərbi gəmilərin təslim edilməsini [silahlandırılmasını] Müttəfiqlərə təklif etmişsə də, hər dəfə rədd cavabını almışdır. İndi Müttəfiqlər ciddi-yən bu işə müdaxilə edib də müsəlləh [silahlı] surətdə bolşeviklərin qarşısına çıxmalıdırlar.”

İstanbulda həbslər

“İttihad və Tərəqqi” komitəsinin məşhur üzvlərinin həbs edildiyi, İstanbuldan xəbər verilir. Bunlar İzzət paşanın mərifəti ilə [sayəsində] fevralın əvvəllərində həbs edilmişlərdir. Həbs edilənlər 25 nəfərdir ki, bunlar polis departamentində saxlanırlar. Bunlardan əlavə, hökumət tərəfindən “İttihad və Tərəqqi” üzvü olan bir neçə zabıt həbsə alınmışlardır. Məbuslar arasında Mahmud Kamil paşa, [Məhməd] Vəhib paşa, Cavad bəy də vardır. Ənvər paşanın dayısı Xəlil paşa, Seyfi bəy, Şərif bəy, Midhət Şükrü bəy dəxi həbsə alınanlar cümləsində vardır.

Türkiyə demokratları

İstanbulda yeni təşkil edilmiş olan Türk Sosial-Demokrat Komitəsi bu yaxın-

larda komitə tərəfindən sultan həzrətlərinə bir müxtirə [nota] təqdim edəcəkdir.

Almaniya Rəisi-cümhuru

Almaniya Cümhuriyyəti rəisliyinə Ebert intixab edilmişdir [seçilmişdir].

BAKI XƏBƏRLƏRİ

Türk Araz Hökumətinin Xariciyyə naziri

Dünən fevralın 17-də Türk Araz Hökumətinin Xariciyyə naziri Bəhram xan Naxçıvanski Bakıya varid olmuşdur [gəlmişdir].

Bələdiyyə İdarəsində

* Elektrik işığı qiymətlərini artırmaq üçün verilən tələbatdan sonra bir komissiyon intixab edilmişdi [seçilmişdi] əhvalın nə şəkildə olduğunu məlum etsin. Komissiyon öz işini bitirmişdir. Ən yaxın zamanda bu barədə məlumat verəcəkdir.

* Bələdiyyə rəisi bütün mərkəzdəki ev sahiblərinə məlum etmişdir ki, ən yaxın zamanda səkiləri təmir etsinlər. Zira axır vaxtlarda səkilər uçub dağılıqlarından əhali üçün gediş-gəlişə böyük mümaniat [maneçilik] etməkdədir.

* Şubatin 15-nə İkinci Ünas [qızlar] gimnaziyasında edadi məktəbləri valideyn şurasının mərkəzi komitəsinin birinci iclası təyin edilmişdi. İclasda 15 məktəbdən fəqət 8 məktəbin valideyn şurası nümayəndələri isbatı-vücut [iştirak] etməkdə idi. Başqaları isə gəlməmişdilər. İclasda qət edilmişdi [qərara alınmışdı] ikinci dəfə olaraq 22 şubata təyin edilmiş iclasa nümayəndələr göndərilsin.

* Beşinci dairə ev təşkilatları Bələdiyyə

və İdarəsinə məlum etmişlər ki, şəhərdə hökmfərma olan [hökm sürən] sari [yoluxucu] xəstəliklərə baxmayaraq həman dairədə heç bir xəstəlik qarşısını ala biləcək təşəbbüsət və iqdamatda bulun[ul]-mamışdır [təşəbbüs göstərilməmiş və addım atılmamışdır]. Küçələrdə və həyətlərdə şimdi də zibillik qoxusundan dolanmaq mümkün deyildir.

* Sumqayıt mövqifi [stansiyası] müdiri Bələdiyyə İdarəsinə xəbər vermişdir ki, türklər oradan getdikdən sonra bir çox naməlum bədəfkarlar [cinayətkarlar] baş qalxıb, əhalini və gedib-gələnləri soymağa başlamışlardır. Bələdiyyə İdarəsi həman kağızı qubernator hüzuruna göndərilib rica etmişdir ki, oraya mühafizə dəstəsi təyin edilsin. Lazım gələcək mənzil mövqifdə bulunmazsa, mövqif yaxınlığında olan qışları [kazarmanı] onlar üçün təmir etməyi Bələdiyyə İdarəsi öz öhdəsinə qəbul edir.

Sayad Xızı camaatının iclası

Quba uyezdi Sayad Xızı kəndinin camaatı Bakı qubernatoruna ərizə və öz vəkilləri vasitəsi ilə müraciətən rica edir ki, onların kəndi Quba uyezdi Dəvəçi uçaştokundan ayrılıb, Bakı uyezdi 7-nci polis uçaştokuna mühləq edilsin [birləşdirilsin]. Məzkur [adı çəkilən] kənd camaatı öz ərizələrində həmin uçaştokun yaxın olduğunu və camaatdan bir çoxunun Bakı şəhərində sükunət etdiyini [yaşadığını] göstərirlər.

Hadisat

Fevralın 13-ündə, axşam saat 7-də Balaxanı kəndinin əhli Balahüseyn Məşhədi Hümmət oğlunun evində naməlum sə-

bəbdən patlayış vəqə olub, evin divarları və mətbəxi ilə evin arasında olan divar və üstü dağılmışdır. Balahüseynin oğlu 11 yaşında Qulamhüseyn daşın altında qalıb yaralanmışdır.

Oğurluq

- Fevralın 11-ində Bülbülə kəndində Kərəm Kazım oğlunun evində naməlum bədəfkarlar [canilər] qıfılı sındırıb üç min manatlıq ev müxəlləfatı [əşyası] oğurlamışlardır. Müxəlləfatın bir hissəsi tapılıb sahibinə qaytarılmışdır.

- Zabratda Bakı Neft Cəmiyyətinin 49 nömrəli mədəninə naməlum şəxslər tərəfindən İran rəiyyəti Məhəmməd Əli oğlu öldürülmüşdür. İran rəiyyəti Qənbər Hüseyn oğlu müttəhim edilərək tövqif [həbs] edilmişdir.

- Fevralın 14-də postda dayanan milis Abdullabəyov gecə saat 12-də Ramanıda Rus Neft Cəmiyyətinin 21-inci nömrə mədəninə qızınmaqdan ötrü kantora daxil olub, orada qəflətən tufəng açılıb, telefon xidmətçisi Aqulin Ankudinovu öldürmüşdür. Abdullabəyov tövqif edilmişdir.

Bakı quberniyasında

Müfəttin - Quba qəza qaimməqamı [qəza rəisi] Bakı qubernatoruna məlum edir ki, axır vaxtlar Quba şəhərində müfəttinlər [fitnəkarlar] tərəfindən bəzi yalan şayiələr buraxılır. Bu günlərdə böylə müfəttinlərdən Hüseyn Kərbəlayi Məhəmməd oğlu tövqif və həbs edilmişdir. Məzkur [adı çəkilən] müfəttin bolşeviklərin Qubaya gəlməsi barəsində yalan xəbərlər buraxırmış.

Öldürmək - Şamaxı uyezdi naçalniki Bakı qubernatoruna məlum edir ki, Kür

çayının kənarında Cavad kəndinin sakinəsi Aliyə Əjdərova tufəng gülləsi ilə öldürülmüşdür. Güllə Cavad uyezdi, Petrovlovka kəndi tərəfindən atılmışdır.

* Əngilan kəndinin əhli Əmirəli Kərəmət oğlu Quba uyezdi naçalnikinə məlum etmişdir ki, bir gün bundan əqdəm [qabaq] öz həmkəndliləri Zal Həmdulla oğlu, Cahangir Ağakışı oğlu, Budaq Əziz oğlu müsəlləh [silahlı] olaraq onun evinə hücum edib, 10 kisə buğdasını oğurlamışlardır. Oğruları tövqif etməkdən ötrü lazımı tədbirlər ittixaz edilmişdir.

KƏNDÇİLƏR İTTİFAQI

31 yanvar 1918 sənədə 32 kəndlərin nümayəndələrinin intixabı [seçkisi] ilə bir Kəndçilər İttifaqı təşkil olunmuşdu. O zaman Bakıda hökmfərma olan [hökm sürən] “demokratik” idarələr demokratiyanın qismii-əzəmi [böyük hissəsi] olan yüz min nüfusa [əhaliyə] malik zavallı Bakı kəndçilərinin halını yaxşılatmaq üçün heç səy və tələş etməyirdilər. Kəndçilərin halını nəzərə alaraq bir neçə həmiyyətli zat [şəxs] tərəfindən yuxarıda göstərilmiş İttifaq təşkil edilmişdi. İki ay İttifaq ömr edəndən sonra qanlı Mart hadisəsi [Mart hadisələri] baş verdi. O zaman Bakıda dövrən sürən bolşeviklər tərəfindən İttifaq qapadıldı. Daha doğrusu, İttifaqın idarəsi bütün şeyləri ilə bərabər yaxıldı və üzvlərindən bir neçə fəal kəslər qətl olundu. Bu minval İttifaq məcburən qapandı. Sonradan şəhərimiz Azərbaycan Hökuməti idarəsinə keçdikdə, zavallı kəndçilərin halının yaxşılaşması gözləndirdi. Əf-

sus olsun ki, kəndçilər əski hallarında qalıb, məktəbsiz, azuqəsiz, həkim və dər-mansız, səfalətlə hal keçirlər.

Bu halı nəzərə alaraq İttifaqın sədri Hacığa Abbasov yenidən İttifaqın işə başlaması üçün bir neçə möhtərəm şəxslərlə məsləhətləşib və bu barədə rus[ca] “Azərbaycan” qəzetəsində elan verdi. Bir neçə gün elandan keçmiş Ərzaq Nəzarəti tərəfindən Ərzaq İdarəsinə İttifaq sədri dəvət olunub, Ərzaq naziri vəkili Yusifəli Əliyev ilə müsahibədə bulunmuşdur. Ərzaq naziri vəkili sədrə məlum etmişdir ki, qəzetəyə verilən İttifaq barəsindəki elanı oxuyub və nazir cənablarına dəxi bu barədə bəyan etmişdir. Çünki İttifaqın məqsədi İttifaq sədri verdiyi bəyanatdan anlaşılacaq kəndçilər ərzaq işlərini asanlaşdırıb, onları zalım möhtəkirlərin çəngəllərindən [pəncələrindən] qurtarmaqdır, ona görə vəkil özü və Ərzaq naziri ona söz verdilər ki, İttifaqa əllərindən gələnlə maddi yardımını edəcəklər və Ərzaq [naziri] vəkili Yusifəli cənabları özünün nə dərəcədə fəqir kəndçilər tərəfdarı olduğunu sədrə bəyan edib tezliklə [işə] başlamalarını rica etmişdir. Deməli, bu günlərdə İttifaq idarəsi işə başlayacaqdır.

GÜRCÜSTANDA

Qənd şirəsi

Borjomdan xəbər verirlər ki, Borjom meşələrində külli miqdarda qənd şirəsi cəm edilməyə başlanmışdır. Bu şirədən qənd qayırılacaqdır.

Poçta-teleqraf münasibəti

Gürcüstan Daxiliyyə naziri Ermənistan sülh heyətinə xəbər vermişdir ki, fevralın 15-indən etibarən Ermənistanla Gürcüstan arasında poçta-teleqraf münasibəti [əlaqələri] bərpa ediləcəkdir.

Gürcü-Erməni Konfransı
Gürcü-Erməni Sülh Konfransı tərəfindən qəbul edilən şərait [şərtləri] texnika tərəfindən hazırlamaqdan ötrü hər iki Cümhuriyyət nümayəndələrindən ibarət xüsusi bir komissiya təşkil edilmişdir.

Tiflis Rus Milli Şurası sədrinin həbsi
Zaqafqaziya Rus Milli Şurası sədri Lebedev fevralın 11-də Tiflisdə həbs edilmişdir.

İDARƏYƏ MƏKTUBLAR

- I -

Doktor Qarabəyova cavab

Möhtərəm müdir əfəndi!
Mübarək qəzetənizin sütununda bu yazdıqlarıma bir yer versəniz, xeyli minnətdar olaram.

Qəzetəyə oxuduğuma görə Parlamentimiz əzalarından [üzlərindən] doktor Qara bəy cənabları hökuməti tənqid edərkən, bəndəni də quldur deyər adlandırmışdır. Bu töhməti üzərimdən rədd etmək üçün tərcümeyi-həyatım xüsusundə bir məlumat ərz etmək istəyəm.

1913-cü ildə Nikolay hökuməti, düşmənlərimin tərəfindən verilən danoslara istinadən məni Gəncədən beş il müddətlə nəfə [sürgün] etməyə, İrana göndərməyə qərar verdi. İki ay sonra işim təhliyə edildikdə Qafqaz canişini məni günahsız bildiyindən əfv etdi. Həman tarix-

dən etibarən mən hökumətin Yevlax ilə Tovuz arasında bulunan əsgəri mənzil müfəttişliyinə arpa və ot verirdim. Bu təəhhüddə [öhdəlikdə] mənim yoldaşım Abbas bəy Vəlibəyov idi.

Hürriyyətdən sonra Gəncə və həvalisi [ətrafı] anarxiya tufanı içində ikən millət mənə müraciət etdi. Öhdəmə şəhərin mühafizəsi kimi ağır bir vəzifəni tövdi etdi [tapşırıdı]. Hər kəs ticarətə və maddi mənfəətə məşğul olduqda mən bütün xüsusi mənfəətlərimi buraxıb inqilabın sonuna qədər vəzifəmi hüsn-istimal etdiyimə [yaxşı yerinə yetirdiyimə] minlərcə doğru şahidlərim vardır.

Fəqət doktor cənablarının fəaliyyəti haqqında da “Ədil” kimi millət lisanı olan qəzetələrdə bizə az-çox məlumat verilmişdir.

Millətimiz, həmd olsun, hər şeyi iyi görür və təqdir edir və kimin kim olduğunu da pək əla bilir.

Sarı İmamqulu oğlu Ələkbər

- II -

Hörmətli müdir əfəndi!

Mübarək cəridənizin [qəzetinizin] bir sütununda yer vermək üçün bu sətirləri sizə göndərdim. Dərc edərsəniz təşəkkür edəyəm.

Bu günlərdə Parlament əzasından doktor Qarabəyov cənabları iclasda məni quldur deyər qələmə vermişdir. Mən rus hökuməti vaxtında Nikolay qulluqçularının zülmündən qaçmışdım. Ona görə mənə Qaçaq Qənbər deyilir.

Qaçaq olmaqla bərabər, mən heç bir vaxt öz millətimə və dindəşimə fənalıq eyləmədim və hürriyyətdən sonra mən

kimsədən qaçmadım. Yenə gəlib millətimlə yaşadım və əlimdən gəldiyi qədər millətimə müavinət [köməklik] eylədim.

Gəncə vilayəti anarxiya tufanı içərisində yandığı vaxt millətim məni şəhərin və dəmiryolun ətrafının mühafizəsinə məmur etdi. O gündən etibarən millətimin sadıq bir qulu olmaqdan başqa bir şey tanımadım. Quldur olsaydım, o vaxtlarda mənim qüvvətli dəstəm heç bir şeydən qorxmıdığı günlərdə mən də quldurluğuma məşğul olardım. Zəyəm ilə Yevlax arasında bir çox erməni və müsəlman pambıq fabrikalı vardır. O cümlədən Gəncə ermənilərindən Arzumano-vun pambıq zavodu vardır ki, mən onun bir neçə milyona baliğ olan [çatan] malını saxladım, sahibinə təslim etdim. Bunu hamı bilir.

Dəfələrlə öz dəstəmlə bərabər bolşeviklərə qarşı çıxıb cəbhədə bir neçə qurbanlar verdim.

Bunların hamısını mən millətimin səadəti üçün etdim. Amma Qara bəy cənablarının bu işləri nə üçün etmiş olduğuna ağımız erməyir [dərk etmirik].

Doktor cənabları bilmiş olsunlar ki, mən həqiqətən quldur olsam da, millətimin düşmənlərinə qarşı quldur olmuşam. Heç bir vaxt millətə fənalıq etməmişəm. Biləks [əksinə] vətən və millətimə qarşı dərin bir məhəbbətim vardır.

Tağı oğlu Qənbər

İDARƏDƏN CAVAB

Mütəəllim [tələbə] M. F. Əlizadə əfəndiyə: Maarif naziri ilə görüşüb istə-

diyiniz mətləb barəsində danışmaq sizin arzuunuza və nazir həzrətlərinin müsaidəsinə bağlıdır. Lakin qəzetə vasitəsi ilə rəsmən Maarif nazirinə müraciət etmək mü-təəllimə [tələbəyə] müsaidə ediləcək şey-lərdən deyildir və yaraşmaz. Rəsmiyyətə qalarsa siz genə bilavasitə əlaqədar olan müəllimlərinizə müraciət etməlisiniz.

**Doktor
Musa bəy Rəfiyev**

Daxili əmrəyə [xəstəliklərə] düçar olan naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Səhər saat 9-11-ə kimi. Axşam saat 5-7-yə kimi. Ünvan: Armyanski, nömrə 15. Telefon 16-80.
b-37

**Doktor
Samuil İzrailoviç Kopelioviç**

Daxili və əsəbi mərzə mübtəla olanları hər gün axşam saat 5-dən 8-ə kimi qəbul edir. “914” dəvasını [dərmanını] istemal edir [işlədir]. Voronsovski caddədə nömrə 17, ikinci mərtəbə. Telefon 50-82 və 93.

**Diş həkimi
S. M. Hamburq**

Nikolayevski küçədə nömrə 29, Parlaman qarşısında. Telefon 5-96.

Dişlərə və ağıza müalicə edir. Kauçuk və qızıl üzərində süni dişlər qayırır. Dişləri və tükkləri ağrısız çıxarır. Qızıl iş işləyir. Qəbul edir səhər saat 9-dan 2-yə kimi; axşam saat 4-dən 7-yə kimi.

**Arvad diş həkimləri
Z. A. Şexter və xanım**

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayıрма dişlər. Dişin yaxşı qayı-rılması təmin olunur. Kənardan gələn

üçün iş tezliklə görülür. Qiymətlət münasib-dir. Qəbul olunur 9 - 2-yə və axşam 4 - 7-yə kimi. Voronsovski küçə 17 nömrəli evdə, paradni qapıdan.

215

Baytariyyə həkimi və Tibbi fakültənin 2-nci kursunun müdavimlərindən **A. A. Ter-Bağdasarov** xırda heyvanları səhər saat 4-dən axşamədək, iri heyvanlara isə mal sahibinin evində baxır və cavan heyvanlara qiymət qoyur. Ünvan: Karantinni küçədə nömrə 100. Telefon nömrəsi 43-08.

2681

**Doktor
Ağahüseyn Kazımov**

Qayıdıb əmrəyə-daxiliyyəyə [daxili xəstəliklərə] mübtəla olan naxoşları qəbul etməyə şüru etmişdir [başlamışdır]: səhər saat 10-dan 12-yə kimi; axşam saat 4-dən 6-ya kimi. Ünvan: Parapetdə, Şəfi İbrahimovun evində 3-cü mərtəbədə. Telefon: 86-27.

2655

**Doktor Larionovun
cərrahiyyə və arvad xəstəxanası**

(Bazarnı və Qubernski küçələrinin küncündə) naxoşlar qəbulunu təzələmiş: 1) Xəstəxanada yatmaq ehtiyacı olanlar həmə-vəqt [həmişə]; 2) Gələn xəstələr səhər saat 9-dan gündüz saat 4-ə qədər.

Xəstəxananın həkimləri: Arvad xəstəliklə-rindən: doktor V. Q. Mitrofanov. Cərrahi xəstəliklərindən: doktor A. İ. Okinşeviç, dok-tor Mir Əsədulla Mirqasımov.

2683

Hökumət mətbəəsi

Ümum kitab-füruşlara [kitab satanlara] və mağaza sahiblərinə elan edir ki, həmin mətbəə tərəfindən təzə və köhnə üsul ilə türkçə və rusca **divar təqvim** satışa qoyul-muşdur. Qiyməti 8 manatdır. Külli alıcılara 6

manat. Külli miqdarda mütəəllimlərə [şagird-lərə] məxsus əşya və dəftərlər dəxi satılır. Xahiş edənlər Birjavoy küçədə Skobelevin 17 nömrəli evində Hökumət mətbəəsinə yaxud Kolyubakinski küçədə 37 nömrəli evdə “Azərbaycan” qəzetəsi idarəsinə müraciət edə bilirlər.

24-T

**Müvəqqəti müdir:
Hacıbəyli Üzeyir**

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

**Azərbaycan
Məclisi-Məbusanında**

səh. 244. “Neft Mədənciləri Sovet Syez-di”: Bakı Neft Sənayeçiləri Qurultayının Şurası.

Sülh ətrafında

səh. 252. “Banat”: Mərkəzi Avropada ta-rixi vilayət. Hal-hazırda Serbiya, Rumıniya və Macarıstan arasında bölünmüşdür.

Teleqraf xəbərləri

səh. 252. “Hindenburq”: qəzetdə “Qin-denburq” getmişdir.

Qəzetələrdən

səh. 253. “A. P.” qəzetəsi: “Assoşieyted press” qəzeti nəzərdə tutulur.

“Bu yaxınlardakı kəşfiyyat Prussiyanın əs-gəri hökmranlıq amalından yaxşı, düşmənin niyyəti ilə aşına olmaq imkanını verdi.”: Cümlə belə başa düşülməlidir: “Bu yaxınlar-dakı kəşfiyyat məlumatları, düşmənin niyyəti haqqında daha yaxşı tanış olmaq imkanını bizə verdi; halbuki bu vaxta qədər ancaq Prussiyanın hərbi hökmranlıq xülyasından xəbərdar idik.”

səh. 254. “Rotofane”: Spartak İttifaqının yayın orqanı olan və 1918-ci ildən etibarən nəşrə başlayan “Di rote fahne” [Die Rote Fahne] qəzeti nəzərdə tutulur. Qəzetin adı “Qırmızı bayraq” mənasını verir. 1919-1945-ci illərdə Almaniya Kommunist Partiyasının əsas yayın orqanı olmuşdur.

“Almaniya indiki müttəfiq dövlətlərdən və muxtariyyətə layiq olan əyalətlərdən ibarət bir vahid təşkil edir.”: Qəzetdə bu cümlədə “indiki” yerinə “xarici” (güman ki, xəbər mətninin rus dilindən tərcüməsində “нынешних” sözünün “внешних” kimi

anlaşılması səbəbindən), “əyalətlərdən” yerinə isə “fəaliyyətlərdən” getmişdir. “Muxtariyyətə layiq olan” sözləri “öz müqəddəratını təyin etmə hüququna malik olan” kimi başa düşülməlidir.

səh. 255. “...Almaniya hərbi gəmilərin təslim edilməsini...”: qəzetdə “təslih” [silahlandırma] yerinə səhvən “təslim” getmişdir.

“Cavad bəy”: Türkiyənin siyasi və hərbi xadimi İsmayıl Cavad Çobanlı nəzərdə tutulur.

“Ənvər paşanın dayısı Xəlil paşa”: Xəlil Qut nəzərdə tutulur. Xəlil paşa Ənvər paşanın əmisi idi.

Bakı xəbərləri

səh. 256. “ədədi məktəbləri”: təhsildə universitetdən əvvəlki mərhələ – indiki lisey yaxud gimnaziyalar kimi başa düşülməlidir.

Çərşənbə, 19 fevral 1919-cu il, nömrə 117

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Çarşənbə, 18 cəmədiyələvvəl sənə 1337. 19 şubat sənə 1919.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 80 qəpik.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 18 rublə, 2 aylığı 32 rublə, 3 aylığı 45 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 20 rublə, 2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublədir. Elan fiatı: sətri 3 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

İNNA LİLLAHİ VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Əliheydər Babayev, Xəliq, Ələsgər və Əliməhəmməd Lütfəliyevlər əvvəlincisinin dayısı oğlu və axırıncıların qardaşı **Ələkbər Lütfəliyev**in vəfat etdiyini kamali-hüzn və təhəssürlə [böyük bir hüzn və kədər] öz qövm-əqrəbə və dost-aşınalarına xəbər verirlər.

Starı poçtovı küçədə 15-inci dalan 3 nömrəli evdə.

Dəfn günü əlahiddə elan olunacaqdır.

QİSMİ-RƏSMİ

Qubernatorun əmri

Bakı qubernatoru Rəşid bəy Axundzadə cənabları tərəfindən Bakı quberniyasına zeyldəki [aşağıdakı] əmrnamə sadir olmuşdur [verilmişdir]:

Bakı qubernatoru vəzifəsini ifaya başladığıda mən hər şeydən əvvəl şəhərin və Balaxanı-Sabunçu dairəsinin əhvalı ilə aşına olmaq və təhti-idarəmdə [idarəm altında] olan quberniyada və ələlxüsus

[xüsusilə] Bakı şəhərində davam edən və get-gedə artmaqda olan cinayət və qətl-qarətin səbəblərini bilmək istədim və bildim ki, bu səbəblərdən birincisi qaradavoylar tərəfindən post qulluğunun nəhayətdə pis bir sayaqda aparılması və çox vaxt heç olmamasıdır. Bir çox yerlərdə qaradavoy yoxdur. Olan yerlərdə də onlar qanuna görə küçənin ortasında deyil, səkilərdə və çayxanalarda dururlar. Okolotoçniklər [polis sahə rəisləri] qaradavoyların postlarını təftiş etməyirlər. Bu isə mühafizə nöqtəyi-nəzərindən birinci dərəcədə əhəmiyyətli vəzifədir.

Buna binaən [əsasən] fevralın 7-sində verilən əmrə əlavə olaraq Bakı qalabəyisinə təklif edirəm: Bu gündən etibarən küçələrin ortasında qaradavoyların post qulluğunu təyin etsin. Bu isə məmurların təhqiğ etmək vəzifəsini asanlaşdırıb və əhaliyə zərurət vaxtında kömək tapmağa imkan verir. Qaradavoylar üçün təyin edilmiş olan formanın hazırlanmasına və okolotoçniklərin indidən postlarda və nəzarət və təhqiqata başlamalarına pristavlar tərəfindən əmr verilməlidir.

Bunlardan əlavə, hangi uçastokda şiddətli dərəcədə cinayət və qətl-qarət davam etməsini bilməkdən ötrü Bakı və